

KÖZMŰVELŐDESI KÖNYVTÁRAINK TOVÁBBFEJLESZTÉSE

Vannak időszakok, amikor a közművelődési intézményhálózatok egyike-másika nagyobb jelentőséggel bír. Aktuális most a rossz épületadottságok miatt besorolást nem nyert tizenhét — főként falusi — művelődési otthon sorsának rendezése és a közművelődési könyvtárak továbbfejlesztése. Néhány év elteltével már a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia óta, s szükséges megvizsgálnunk miként alakultak a könyvtári munka tárgyai, személyi, tartalmi feltételei.

Közművelődési könyvtárhálózatunk egyenletesen fejlődik. Több mint 310 könyvtári egység hálózta be a megyét a városi centrumoktól a kerületi és falusi intézményeken át egészen a tanyai, alapellátást szolgáló letéti könyvtárakig. A közművelődési könyvtárhálózat teljes megyénkben. Közelítünk ahhoz a célkitűzéshez, hogy a lakosság 1—1,5 km-es távolságon belül könyvtári szolgáltatáshoz jusson. Ennek megvalósulása összhangban van a településhálózat fejlesztési terveivel.

A közművelődési könyvtárhálózat épületállaga sokat javult az utóbbi esztendőben. Tanácsaink anyagi lehetőségeikhez mérten gondot fordítanak a tárgyi feltételek javítására. Az elmúlt két-három évben 10 községünkben végeztek komolyabb korszerűsítést. A makói és bordányi tanácsok közművelődésügyet támogató munkássága folytán új, a korszerűség követelményeinek mindenben megfelelő helyiségekbe költöztek a könyvtárak. A most épülő csanádpalotai művelődési házban is helyet kap. Algyő, Asóthalom, Kiskundorozsma, Sándorfalva tanácsa önálló, nagy alapterületű épületet biztosított a könyv otthonának. Eperjes, Kistelek, Sövényháza, Tiszasziget tanácsai bővítették, korszerűsítették intézményeiket. Számos helyen tervezik a könyvtár jobb elhelyezését, felszerelését.

Jelentős minőségi változások mentek végbe a könyvtárosok felkészültségében. 1968-ban a könyvtárosok 58 százalékát mondhatjuk szakképzettnek. 1971 végén a könyvtárosok 78 százaléka tett alsó-, közép- vagy felsőfokú szakvizsgát — attól függően, hogy milyen munkakörben dolgozik. Komoly szervezethez és gazdag tartalommal folyik a könyvtárosok művelődéspolitikai és szakmai továbbképzése évek óta. Mindez hasznosan gyümölcöszik az olvasókkal való foglalkozásban, az olvasóvá nevelés gyakorlatában.

Az ezer lakosra jutó könyvtári kötetek száma (a szakszervezetekkel együtt) az 1968. évi több mint 1700-zal szemben meghaladja a 2600-at. Sajnos — a könyvbeszerzésre fordított összegek nem elegendők, s így az országos átlag alatt vagyunk. A könyvellátottság és az olvasói igény között feszülő ellentmondást fokozza, hogy minden ezer lakosunkból 214 a könyvtári olvasó, s bizony nehéz a sokoldalúan jelentkező igények kielégíté-

tése. Lakosságunk 21,5%-a iratkozott be könyvtárainkba, de ennél sokkal többen olvasnak, hiszen közel 20 millióra tehető az évi egyéni könyvvásárlásra fordított összeg megyénkben.

Végrehajtott Bizottságunk az idén jelentős összegekkel segített könyvbeszerzési gondjaink megoldásában, amelyek eredményeként 1973-ban az átlagellátottságú megyék fölé emelkedhetünk. Az olvasók számának országosan tapasztalható csökkentése az utóbbi időben mérséklődött. Mindszenti könyvtárosunk jelezte, hogy tanyai területekről is fokozott igény jelentkezik a TV és a rádió könyvajánló műsorai következtében a legfrissebb irodalom iránt, amelyet két-három napon belül keres az olvasó. Sajnos — még nem tartunk ott, hogy könyvtáraink ilyen gyorsan reagálnának a jelentkező igényekre, pedig ez lenne egyik jelentős feladatuk.

Könyvterjesztésünk az utóbbi években fejlődésnek ment keresztül, de a megjelenő irodalom mechanikus terítése még sokakat elzár a könyvtől. (Példa erre a közelmúltban megjelent Borbás: Kőzkatonák c. memoárja, amelyből helyenként 4, 40, 15 példány vagy semmi sem jutott.) Nem kellene például Dér Endre Mi pulóverek-jét addig Zalában terjeszteni, amíg idehaza nem ismerik az olvasók.

Ifjúságunk több csatornán át jut a könyvhöz. Rendelkezésre állnak a közművelődési, a szakszervezeti és az iskolai könyvtárak. Rendkívül jelentős az iskolai könyvtárak szerepe. Egyedül csak ebben a hálózatban 266 ifjúsági könyvtáros több mint 40 000 tanulóval foglalkozik, kölcsönzésük eléri az évi 170 000 kötetet, a rendelkezésre álló könyvtárlomány 42,5 százalékát.

Persze, el kell ismerni, hogy az iskolai könyvtárak könyvtárlománya fokozatosan elavult, s jelentős felújításra van szükség. De térjünk vissza arra a kérdésre, hogy napjainkban mit keres az olvasó? Keresett művek lettek az ismeretterjesztő, az ideológiai-politikai művek, a memoárok. Tömeges az igény a TV által az utóbbi években műsorra tűzött nagy sikerű művek iránt, amelyeket könyvtáraink csak az előjegyzés sorrendjében tudnak kölcsönözni. (Galsworthy: Forsyte Saga, Mikszáth: Fekete város, Charlotte Brontë: Jane Eyre, Dickens: Copperfield David, Twist Oliver, de keresik Charrière Pillangó-ját, Nemeskürthy Rékviem-jét, Fehér Klára, Szilvási Lajos regényeit. Berkési valamit vészített népszerűségéből.) A tanyai könyvtárakban nőtt a népiesek iránti igény (Veres Péter, Szabó Pál, Illyés Gyula művei), s ezek arányában érdeklődés-csökkenés tapasztalható a klasszikusok (Jókai, Mikszáth, Móricz) iránt. Változatlanul keresettek a mesék, kalandos történetek, de a Fűszerek Könyve is. A szakkönyvek közül a gépkocsival és a háziállatok tartásával foglalkozók a keresettebbek.

Mindezek utalnak a parasztság életmódjában végbemenő változásokra is.

Melyek a fejlesztés során megoldásra váro feladatok?

A közművelődési könyvtárak középtávú fejlesztési tervéről el kell beszélni az 1972/73-ra eső feladatokat. Folyamatosan segítenünk szükséges a "agykőz" könyvtárak fejlesztését. Tanácsaink tovább folytatják a tárgyi feltételek javítását.

Egy 3000 lakosú település alapfokú könyvtárban pl. tervezni kell, hogy a lakosság 20%-a (600 fő) legyen olvasó, egy olvasóra évi 25 kötet kölcsönzés jusson (15 000 kötet). Az olvasószolgálatban egy főfoglalkozású középfokú szakképzett könyvtáros dolgozzon 5—6000 kötettel és legalább ötféle folyóirattal.

Fő feladatunk a munkaszüneti és az ifjúság kulturális helyzetének javítása. Ezért szervezett kooperációt kell létrehozni az üzemi és szakszervezeti könyvtárakkal. E témát megvitattuk a Könyvtárközi Bizottságban. Lépéseket teszünk a könyvterjesztés és a könyvtárak jobb összehangjának létrehozására, hiszen a könyvbeszerzés gyorsasága, az igények kielégítettsége ettől függ. Kiepitjük a közművelődési és iskolai könyvtárak organikus kapcsolatát, együttműködését.

Külön figyelmet érdemelnek a nők, a parasztság, a termelőszövetkezeti tisztviselők, a gyermekolvasók és a KISZ korosztály érdeklődésének felkeltése, fokozása és kielégítése. A szocialista eszmés művek és a termelési ismeretek olvastatása kulcsfontosságú kérdés marad továbbra is.

Tanácsainknál a könyvbeszerzési kereteket a változó könyvtárakhoz szükséges igazítani. Továbbra is számítunk az ÁFÉSZ-ek, tsz-ek támogatására. A könyvtári feltételek fokozatos javításában a városi kórházak és szanatóriumok (Deszk, Kútvolgy, Kakasszék), valamint a nagyobb szociális otthonok betegeinek gondozottainak könyvtári ellátását szorgalmazzuk. E területek fejlesztése a múltban csaknem teljesen elmaradt.

Nagyon fontos, hogy a nemzetiségi községekben megfelelő könyvtárlományt biztosítsunk a nemzetiségi lakosság anyanyelvű irodalommal való ellátására. Ambrózfalván, Csanádalbertin, Pitvaroson szlovák nyelvű, Deszken, Szőregen, Tiszaszigeten, Újszentivánon délszláv nyelvű, Magyarcsanakdon román nyelvű irodalmat kell biztosítanunk a nemzetiségi lakosság számára.

A járási feladatokat és a vonzáskörben levő községek könyvtárainak segítségét ellátó városi könyvtárakat a tervidőszak végéig létszámban meg kell erősíteni. A 3000 lakosú és ezen felüli községekben egy főfoglalkozású, a 8000 lakoson felüli nagyközségekben második főfoglalkozású, a 15 000 lakoson felüli helységeiben harmadik főfoglalkozású könyvtárost kell kinevezni.

Tovább javítjuk a könyvtárosok erkölcsi és anyagi megbecsülését, képzését és továbbképzési rendszerét és tartalmi színvonalát. Az egységes megyei közművelődési könyvtári szervezet pedig minden bizonnyal elősegíti majd a közművelődési könyvtárak előtt álló feladatok jobb megoldását.

CSENKE LÁSZLÓ

KELLEMESE HAJLÉK

Góg Richard nem hitt a halálban. Mint „olyan”, valóban létezik; de eddig eszébe sem jutott, hogy vele is megtörténhetik. S ekkor nagyon hasonlított egy szürke kis emberre, aki belenézett a tükörbe, és látta kopaszágát, árvaságát és egy rettentő árnyat tarkója mögött elszuhanni. A tükörkép valójában ő volt, egykori Góg Richard. Meghalok én is, és nincs sírom. Nem mindegy, hol fekszik az ember. Utolsó büszkesége súgta ezt neki, még nem volt porig alázva, hiszen még élt.

Elhatározta, hogy megnézi a sírokat. Nagyon régen járt ilyen helyen. Estére végzett az összes temetővel. A kapuk fölött kopottan intó szó — feltámadunk — most először nyert értelmet előtte. Az ember míg cselekszik, vagyis valóban éli életét, nem igen ügyel sem a teológusokra, sem az ateistákra. Góg Richard megdöbbenve fedezte fel a tényt: nem hisz a feltámadásban. Este sokáig szöröcsölte teáját, és gondolkodott ezen a dolgon. Kétségtelennek tűnt előtte, hogy teste elenyészik a földben, mindhiába tették kriptába, vagy lucskos, sáros gödörbe. Gondozott vagy gondozatlan sír a halottnak mit sem számít. De mi van a lélekkel?

Úgy spekulált, hogy ha elenyészik az a szerkezet, melyet a lélek mozgató, megszűnik maga a mozgató erő is. Sívár következett, bár mindig sejtette, hogy így áll a dolog, de komolyan nem gondolt erre. Az ember tele van tervekkel, nem nyugtalanodik. S most nincsenek tervei, hiszen ideje átadni a szobakulcsot. Am azt nem lehet csak úgy, nyomtalanul eltűnni. Volt Góg Richard, nincs többé, mintha nem is lett volna. Emlékművek kellene, igen, ez az, de én por Richard vagyok, és nincs lehetőségem se piramisra, se szoborra. Hatalmam nem volt, az a bizonyos lélek sem volt olyan kisugárzó, hogy az emberek hálásan dicsőítsenek valamiért. És egyáltalán. Volt valami, amit értük tettem? Ki emlékszik rám szívesen? Kicsoda?

Últ éjjel lámpa alatt a város tömegében egy szobában és nem talált senkit, aki eljönne temetésére. Még nem késő. Még lehet valamit csinálni. Jót tenni valakivel. Segíteni valami társadalmi munkában. Előfizetni egy rosszul menő lapra. Kibékülni haragosival, megváltoztatni nevét, Por Richardra. Nem, mindegy vicces lenne, de semmi más, mint öncsalás. Elmúlt az alkalom. Be kell látnom, hogy nem használtam ki azt, ami Góg Richarddó lett a tovatűnő időben. S ekkor csodálatosan megnyugodott, lefeküdt és elaludt.

Réggel új erőre kapva esti gondolataitól, nekilátott helyrehozni a dolgot. Góg Richard emléke egy kicsit mégis élni fog. Hiszen mi sem egyszerűbb, vesz egy kriptát. Lehetőleg olyan temetőben, amelyet nem terveznek felszámolni. Lehetőleg nagy legyen a kriptá, és útban legyen,

amit kerülni kell, arra menjen el minden gyászmenet. És a nagy fekete kövön ragyogjon mindössze egy név, semmi más, se foglalkozás, se évszám, csupán ez — GÓG RICHARD. Kénytelenek lesznek elolvasni. És majd kérdegetik, ki volt ez az ember?

Mint nyugalmazott dohányjövő-vedéki felügyelőnek kevés megtakarított pénze volt, de ezt befektette a vásárlásba. Megfelelő utolsó hajlékot sikerült találnia, hiszen ilyesmit már hirdettek is, de ő kéz alatt vette. Négy személyes volt, száraz. A sűrű rácson át látni majd a koporsót.

Góg Richard állt a kriptában, mint új tulajdonos, és még mindig volt benne bizonytalanság. A kriptá négy személyes. Valószínű, hogy halála után még három igénylő beköltözik, amilyen erőszakosak az emberek. Legjobb lenne még most, idejében megismerkedni ezekkel a lakókkal. Társbérliókat kell keresnie. De nyomban elvetette ezt a gondolatot. Négy név állna a kövön, s akkor nem ér az egész semmit.

Ez a kriptaugy lesújtotta. Egy személyeset kellett volna venni. Kiállt a kriptá elé, és elnézte a várost. Hát innen nem lehet belőle látni semmit. Nincs jó kilátás. De a halottnak már mindegy. Bosszúsán ment haza.

Hiába, az a baj, hogy az ember sokat törődik saját halálával, mikor a vénasszonyok teszik a legjobban, a más halálával törődnek, ott vannak minden temetésen. Napokig kínozza a kriptavétel, de aztán mind kevesebbet törődött vele. Ugyanis, nem szegylt elvállalni egy hetediziglen lordi családból való apró kutya sétáltatását, havi kettőszázért. Ha valamikor az Emkében azt mondja neki Frici, a vadásztársaság elnöke. Riccsikém, te még fogsz az életben kutyát sétáltatni, mint elveszett ember, akkor párbajra hívja. S most vígan mendegélnék a csendes utcákban, és Lord Callahan örömmel húzza a szíjat. És ő boldog, hogy van dolga. Még ilyet, vénségére nincs semmi gőg benne, és a tulajdonossal séta után mindig játszanak egy parti sakot. De mindig három lesz belőle.

A kriptát megvette a kutyatulajdonos, egész családja részére, s Richard bácsi nevére dörzsölte tenyerét. Hiába, a hiúság nincs kiveszőfélben, hál' istennek, ő belőle már kiveszett.

VINCZE ANDRÁS

Major János PRÉSHÁZAK

Paprikafűzér piroslik a fehér falakon — Bartók helyett stráfkocsik nyikorgását hallgatom.

Présházák, gálicos kádak fölött a nap lehül. Árnyéka mértánának hódolok szüntelenül.

